

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԵՎ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՄԻՋԵՎ ՓՈԽԱՆԱԿՎԱԾ ՀԵՌԱԳՐԵՐ
ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՀԱՐՑԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

ԴՈԿՏ. ԷՄԻԼԻՈ ԿԱՍՏՐՈՅԻՆ

Եկեղեցիների Համաշխարհային Խորհուրդ

Ծառ խիստ ձմեռ է անում մեզ մոտ: Գազի և էլեկտրականության տագնապը այն ավելի ծանր է դարձնում: Հատկապես մանկական սննդի և կաթի փոշու կարիք ունենք: Մի քանի շաբաթ առաջ պրն. Նիկո Կուլեմանից տելեքս էր ստացվել, որով նա ցուցակ էր խնդրում մեզանից: Եթե տակավին հնարավոր է, խնդրում ենք մեզ ուղարկել կաթի փոշի, շաքար, կարագ և այլ սննդեղեն: Մեծապես պարտավորված ենք ԵՀԽ-ի կողմից մեզ ցույց տրվող օգնության համար:

Սիրով ի Տեր մեր Հիսուս Քրիստոս՝

ՎԱԶԳԵՆ Ա

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Ա. Էջմիածին,
17 հունվար 1992 թ.

* * *

ԳԵՐԱՇՆՈՐՀ Տ. ՆԵՐՍԵՍ ԱՐՔԵՊՍ. ՊՈԶԱՊԱԼՅԱՆԻՆ

Ա. Էջմիածին

Հանումն դոկտ. Կաստրոյի պատիվն ունեմ պատասխանելու հունվար 17 թվագրված կոչին Վազգեն Ա Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի կողմից, որովհետև դոկտ. Կաստրոն այցելությամբ Եթովպիայում է:

Ինձ ուղղված Ձեր նույնական կոչի առիթով արտահայտում եմ մեր խոր մտահոգությունը ձեր ծանր վիճակի համար և կիսում ենք ձեր տանջանքները: Վախենում եմ, որ ոչինչ չկարողանանք անել էլեկտրական տագնապի համար, բայց ես կապվել եմ DDW-ի պրն. Հաննելորի հետ, որպեսզի համատեղ գործողություններ կատարի սննդի այն ցուցակի առթիվ,

որ ուղարկել էիք: Ըստ մեր աշխատանքային համաձայնագրի DDW կօ-
թանդակի ԵՀԽ ֆոնդը մեծացնելու համար:

Լավագույն մաղթանքներով և եղբայրական սիրով՝

ՆԻԿՈ ԿՈՒԼԵՄԱՆ

ՕԳՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՊԱՇՏՈՆՅԱ

ԺԱՆ,

28 հունվար 1992 թ.

* * *

ՆՈՐԻՆ ՍՐԲՈՒԹՅՈՒՆ ՎԱԶԳԵՆ ԱՌԱՋԻՆԻՆ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀՈՅՈՑ

Ս. Էջմիածին

Ձերդ Սրբություն,

Լեռնային Ղարաբաղի շրջանից մեզ հասած լուրերը տխուր են և մտա-
հոգիչ: Խնդրում ենք Ձեզ տեղյակ պահել մեզ իրադարձությունների ըն-
թացքի մասին և հայտնել, թե ինչպիսի խելամիտ գործողությունների կարող
է ձեռնարկել Եվրոպական Եկեղեցիների Կոնֆերանսը ներկա հանգամանք-
ներում:

Եվրոպական Եկեղեցիների Կոնֆերանսի նախագահությունն ու խոր-
հրդակցական կոմիտեն հավաքվելու են Ժնևում 1922 թ. փետրվարի 13-ից
մինչև 18-ը: Սպասում ենք խորհրդակցական կոմիտեի անդամ Ս. Տիրան
Եպիսկոպոսի մասնակցությանը սույն ժողովին, որը նախապատրաստելու
է Եվրոպական Եկեղեցիների Կոնֆերանսի 10-րդ համագումարը:

Վերոհիշյալ կարևոր հանդիպմանը Ս. Տիրան եպիսկոպոսի բերելիք
նպաստը անհրաժեշտ է Եվրոպական Եկեղեցիների ներկայացուցիչների
համար, որոնք սպասում են մանրամասն և ճշգրիտ տեղեկություններ ստա-
նալ այժմ Հայաստանում և Լեռնային Ղարաբաղում տիրող կացության մա-
սին:

Հայտնելով Ձերդ Սրբությանը Եվրոպական Եկեղեցիների Կոնֆերան-
սի բոլոր անդամների համերաշխությունը Հայ Առաքելական Եկեղեցու հետ՝
խնդրում եմ ընդունել իմ լավագույն զգացումների հավաստիքը:

Հարգանք՝

ԺԱՆ ՖԻՇԵՐ

ԳԼԽԱՎՈՐ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԻ ԿՈՆՖԵՐԱՆՍԻ

ԺԱՆ,

30 հունվար 1992 թ.

* * *

ԵՀԽ ՆԱԽԱԳԱՀ ԷՄԻԼԻՈ ԿԱՍՏՐՈՅԻՆ ԵՎ
ԵԵԿ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ ԺԱՆ ՖԻՇԵՐԻՆ

ԺԱՆ

Գոհունակությամբ ստացանք Ձեր հեռագիրը: Շնորհակալ ենք, որ ան-
ձամբ Դուք և ԵԵԿ-ի ժողովը այդքան մանրամասնաբար մտահոգված եք

Լեոնային Ղարաբաղի հայ ազգաբնակչության տառապանքներով և պաշտպանում եք հայերի ինքնորոշման իրավունքը: Այս օրերին իրավիճակը չափազանց ծանր է, և եկեղեցական միջազգային կազմակերպությունների խոսքը և ազդու միջոցառումները կարող են կանխել մի նոր համատարած կոտորած Ղարաբաղում:

Մեր ներկայացուցիչ Տիրան եպիսկոպոսը պիտի մասնակցի փետրվարի ձեր կարևոր ժողովին ի Ժնև և կհաղորդի Ձեզ մանրամասն տեղեկություններ կացության մասին:

Մնում ենք աղոթող, որ Աստված Ձեզ գորացնի և լինի Ձեզ օգնական:

Սիրով և օրհնությամբ՝

ՎԱԶԳԵՆ Ա

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Ս. Էջմիածին,
31 հունվար 1992 թ.

* * *

ԺՆԵՎԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԻ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ
ՔԱՐՏՈՒՂԱՐՆԵՐԸ, ԸՆԴԱՌԱՋԵԼՈՎ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
ՎԱԶԳԵՆ Ա-Ի ԳՐՈՒԹՅԱՆԸ, ԴԻՄԵԼ ԵՆ ՄԻԱՑՅԱԼ ԱԶԳԵՐԻ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԻՆ
ՀԵՏԵՎՅԱԼ ՀԵՌԱԳՐՈՎ

Դ. ԲՈՒՏՐՈՍ ՂԱԼԻ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ ՄԱԿ-Ի

Նյու Յորք

Թանկագին Ընդհանուր Քարտուղար,

Խոր անհանգստությամբ իմանում ենք շարունակվող բռնության և վտանգավոր իրադրության մասին Լեոնային Ղարաբաղի երկրամասի տարածքում: Մենք առանձնապես վրդովված ենք տարածքում բախումների լուրերից և դրանց մեծացման հավանականությունից, դրանց հաջորդող ջարդի վտանգից անհաշվելի տառապանքի, որին ենթարկվում է քաղաքացիական անմեղ բնակչությունը: Այս զինված գործողությունները բացահայտ խախտումն են 23 սեպտեմբերին Ժելեզնոլոդսկում ստորագրված համաձայնագրին, Հայաստանի և Ադրբեջանի նախագահների կողմից: Նաև գազի և երկաթգծի շրջափակումը մեծապես ավելացրին բնակչության դժբախտությունը:

Մենք անմիջապես կոչ ենք անում Ձեզ սաստկացնել և ուժեղացնել Ձեր ջանքերը՝ նախազգուշացնելով կողմերին, կանգնեցնելու ընդհարումը, և հեշտացնել մի բանաձև, որով իրենց տարակարծությունները բանակցությամբ՝ ոչ բռնի միջոցներով լուծեն: Այս գործում Դուք կարող եք վստահել մեր անդամ եկեղեցիների օժանդակությանը, ինչպես նաև բոլորին, որոնք մեծացող անհանգստությամբ են հետևում բազմաթիվ ոճիրներ կատարվող մարդկային իրավունքների ոտնահարումները այդ տարածքում: Նկատի ունենալով մեր երկարամյա և մոտ հարաբերությունները Հայ Առաքելական Եկեղեցու հետ, մեր անդամ եկեղեցիներից մեկը և մեր հետևողական մտահոգությունը այդ տարածքի բոլոր ժողովուրդների համար,

մենք պատրաստ ենք օգնելու որևէ ձևով որ մենք կարող ենք՝ խաղաղություն և կայունություն բերելու այդ անհանգիստ տարածքաշրջանին:

Հարգանք՝

ԷՄԻԼԻՈ ԿԱՍՏՐՈ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԻ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ

ԽՈՐՀՐԴԻ

ԺԱՆ ՖԻՇԵՐ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ

ԵՎՐՈՊԱՅԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԻ

ԿՈՆՖԵՐԱՆՍԻ

5 փետրվար 1992 թ.

* * *

ՌՈԼՖ ԿՈՊՊԵԻՆ ԵՎ ՆԻԿՈԼԱՍ ՈՒԻՐՎՈԼԼԻՆ

Գերմանիա

Ստացանք Ձեր հեռագիրը՝ որոշ անընթեռնելի տողերով, հասկացանք սակայն, որ խոսքը վերաբերում է պրն. Շպեդինգի հետ մեր ունեցած տեսակցության՝ մի շաբաթ առաջ: Ողջունում ենք Ձեր առաջարկը: Ինչպես հայտնեցինք պրն. Շպեդինգին, պատրաստ ենք մի պատվիրակություն ուղարկել Ֆրանկֆուրտ: Սակայն կարծում ենք, որ նախօրոք պետք է ճշտվի հստակ կերպով հանդիպման նպատակը և օրակարգը: Մանավանդ որ Լեոնային Ղարաբաղի տագնապը որևէ կրոնական բնույթ չի կրում և Հայ Եկեղեցու ու մահմեդական կրոնի միջև անհասկացողություններ չկան: Այսօր էլ Մենք պատրաստ ենք խաղաղության կոչ ուղղելու մեր երկու ժողովուրդներին, ինչպես արեցինք 1989-ին, Ռոստով քաղաքում ստորագրելով նման մի կոչ Բաքվի Շեյխ ուլ Իսլամի հետ Սումգայիթի հայերի կոտորածից հետո: Ինչ վերաբերում է Ղարաբաղյան հարցին, դա քաղաքական հարց է և ազգային ինքնորոշման, որի լուծման համար այս օրերս հատուկ պատվիրակություն է գնացած այնտեղ՝ Եվրոպայի Անվտանգության Կոնֆերանսի կողմից պաշտոնապես: Վերջերս Եվրոպական Պառլամենտը նույնպես ընդունել է համանման մի որոշում: Նույն հարցով մի քանի օրեր առաջ Եկեղեցիների Համաշխարհային Խորհրդի ընդհանուր քարտուղարներ Էմիլիո Կաստրոն և Ժան Ֆիշերը դիմած են ՄԱԿ-ի ընդհանուր քարտուղարին, քաղաքական խաղաղ լուծում գտնելու համար:

Առաջարկում ենք սպասել մի քանի շաբաթ վերոհիշյալ միջոցառումների արդյունքին և ապա ապրիլ ամսի մեջ տեղի ունենա Ֆրանկֆուրտի հանդիպումը հստակ օրակարգով: Աղոթում ենք, որ Աստված մի ճանապարհ բացի խաղաղ լուծման Ղարաբաղյան ողբերգության:

Սպասում ենք Ձեր պատասխանին անգլերեն կամ ֆրանսերեն լեզվով: Շնորհակալ ենք Ձեզ մարդասիրական վերաբերմունքի համար: Օրհնությամբ՝

ՎԱԶԳԵՆ Ա.

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Ա. Էջմիածին,

15 փետրվար 1992 թ.

* * *

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐՆԵՐ ԷՄԻԼԻՈ ԿԱՍՏՐՈՅԻՆ ԵՎ ԺԱՆ ՖԻՇԵՐԻՆ

ԺԱՆ, ՇՎԵՅԳԱՐԻԱ

Երախտապարտ սրտով կարդացինք Ձեր հեռագիրը, որով կհայտնեիք Մեզ, թե ընթացք տալով Մեր խնդրանքին, դիմած եք Մ. Ազգերի կազմակերպության ընդհանուր քարտուղարին՝ կոչ անելով նրան, որ ինք և Մ. Ազգ. կազմակերպությունը պաշտպան կանգնի Լեոնային Ղարաբաղի հայ ազգաբնակչության հանուն մարդու իրավունքների և ազգությունների ինքնորոշման իրավունքներին:

Ձեր հեռագիրը հրատարակվեց Հայաստանի մամուլում ի մեծ մխիթարություն հայ ժողովրդի:

Շնորհակալ ենք Ձեր քրիստոնեական գութի և մարդասիրական զգացումների համար: Կխնդրենք շարունակել Ձեր ազդու միջոցառումները՝ փրկելու համար մոտ երկու հարյուր հազար հայ քրիստոնյաների դժոխային պայմաններից:

Աստված սիրո և խաղաղության եղիցի ընդ ձեզ. ամեն:

Օրհնությամբ՝

ՎԱԶԳԵՆ Ա

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Ա. Էջմիածին,

17 փետրվար 1992 թ.

* * *

ՆՈՐԻՆ ՍՐԲՈՒԹՅՈՒՆ ՎԱԶԳԵՆ Ա ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Ա. Էջմիածին

Ձերդ Սրբություն,

Եվրոպական Եկեղեցիների Կոնֆերանսի նախագահությունը և խորհրդատվական կոմիտեն, ժողով գումարելով Ժնևում, արտահայտում են իրենց խոր երախտագիտությունը Ձեր ուղերձի համար Եկեղեցիների Համաշխարհային Խորհրդի և Եվրոպական Եկեղեցիների Կոնֆերանսի ընդհանուր քարտուղարներին, ինչպես նաև Ձեր օրհնության համար:

Այս միացյալ ժողովի անդամները ամբողջ Եվրոպայից, վստահեցնում են Ձեզ և Անդրկովկասի շրջանի բոլոր քրիստոնյա հայերին, որ Եվրոպական Եկեղեցիների Կոնֆերանսը պիտի շարունակի մասնակցել և պաշտպանել հայ բնակչության օրինական իրավունքները Լեոնային Ղարաբաղում՝ Արցախում: Եվրոպական Եկեղեցիների Կոնֆերանսը շարունակելու է Եկեղեցիների Համաշխարհային Խորհրդի հետ միասին, քրիստոնեական կարեկցության ոգով Էկումենիկ օգնություն՝ բերել հայ բնակչության և միջնորդել միջազգային կազմակերպությունների մոտ՝ օգնել փրկելու համար կյանքերը հարձակման ենթարկվող հայ ժողովրդի: Ձեր ներկայացուցիչ գերաշնորհ Տ. Տիրան եպիսկոպոսից միացյալ ժողովում ստացանք առա-

վել խորապես ցնցող և անհանգստացնող տեղեկություններ՝ Ստեփանակերտի կրկնվող ոմբակոծումների մասին: Մենք սգում ենք սպանված մարդկանց ընտանիքների հետ, աղոթում և որոնում ենք արդյունավետ ուղիներ՝ հասնելու համար կայուն խաղաղության, հաշտության և արդարության հայ քրիստոնյա համայնքին, որը հալածվել է դարեր շարունակ:

Մենք վճռական կերպով բողոքում ենք կատարվող բոլոր ոմբակոծումների և բռնությունների դեմ, քաղաքային բնակչության վրա կատարվող հարձակումների դեմ և գտնում, որ նման միջոցներ որևէ կողմից պետք չէ օգտագործվեն քաղաքական կոնֆլիկտները կարգավորելու համար: Մենք կողմնակից ենք այդ հարցերը լուծելու քաղաքական բանակցությունների միջոցով՝ միջազգային հովանավորության ներքո:

Եվրոպական Եկեղեցիների Կոնֆերանսը պատրաստ է միջնորդել CSCE-ի մակարդակով և պատրաստակամ է նպաստել հաշտեցման տանող հանդիպումներին:

Թող մեր Տերը մեզ շնորհի իր խաղաղությունը և արժանացնի մեզ լինելու դեսպանները հաշտեցման: Թող մեր Տերը հավիտենական հանգիստ տա զոհվածների հոգիներին և մխիթարություն իրենց ընտանիքներին: Ամեն:

Հանուն միացյալ ժողովի՝

ԶՈՆ ԱՌՆՈՒԴ

ԵՇ ՓՈԽՆԱԽԱԳԱՀ

ԺԱՆ ՖԻՇԵՐ

ԵՇԿ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ

21 փետրվար 1992 թ.

* * *

ԴԻՏՐԻԽ ՇՊԵՐԼԻՆԳԻՆ

Գոհունակությամբ կարդացինք Ձեր վերջին հեռագիրը: Գնահատում ենք Ձեր բարի կամեցողությունը: Որոշած ենք Ֆրանկֆուրտ ուղարկել Մայր Աթոռի պատվիրակությունը՝ բաղկացած երեք եպիսկոպոսներից և մեկ աշխարհական խորհրդականից, մարտի 12-ի շուրջ հանդիպում ունենալու Ադրբեջանի հոգևորականաց պատվիրակության հետ, Աստվածահաճո նպատակով, որ երկու պատվիրակությունները համերաշխ ու միախորհուրդ խմբագրեն ու հրապարակեն մի կոչ՝ ուղղյալ Հայաստանի, Ադրբեջանի և Լեռնային Ղարաբաղի կառավարություններին ու ժողովուրդներին, հրավեր կարդալով բոլոր կողմերին, որ անհապաղ դադարեցվեն զինյալ բախումները, որ վերացվեն շրջափակումները, որ Ղարաբաղյան հարցը գտնի մի քաղաքական արդար լուծում, խաղաղ ճանապարհներով, բանակցությանց միջոցով, և շուտով կարելի լինի մարդասիրական օգնություն ցուցաբերել աղետյալ բնակիչներին:

Մեր պատվիրակության անդամները լինելու են Ներսես արքեպիսկոպոս Պոզապալյան, Գրիգորիս եպիսկոպոս Բունիաթյան, Լեռնային Ղա-

րաբաղի առաջնորդ Պարգև եպիսկոպոս Մարտիրոսյան և օրիորդ Լարիսա Ալավերդյան:

Օրհնությամբ՝

ՎԱԶԳԵՆ Ա

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Ս. Էջմիածին,

* * *

ՁԵՐԴ ՍՐԲՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՎԱԶԳԵՆ Ա

Ս. Էջմիածին

Ձերդ Սրբություն,

Դոկտ. Ուիրվոլլի և Կոպպե եպիսկոպոսի անունից պատասխանում ենք Ձեր 17 փետրվարի հեռագրին:

Ձեզ պատասխանելու համար մենք սպասեցինք մինչև փետրվարի 21-ի առավոտյան՝ տեղեկություններ ստանալու ժնկից (Եկեղեցիների Համաշխարհային Խորհրդից) և Պրագայից (Եվրոպայի Անվտանգության դիտորդների խմբից) և Լեյդի Կոքսից ու դոկտ. Բալայանից, որոնք հենց նոր այցելեցին Բոնն: Ապրեցինք արագորեն վատթարացող իրավիճակի տպավորության տակ. սա Լեյդի Կոքսին և Գերմանիայի Բունդեստագի նախագահի երկու տեղակալներին, որոնց նա հանդիպեց, մղեց խնդրելու, որ գործենք մի քանի օրում, ոչ շաբաթներում: Մոսկվայից լուրերը այս առավոտ մի փոքր հույս բերեցին՝ տեղեկացնելով արտաքին գործերի նախարարների համաձայնության մասին Ղարաբաղում կրակը դադարեցնելու վերաբերյալ:

Այնուամենայնիվ, անհրաժեշտության մասին համաձայնությունը կրակը դադարեցնելու համաձայնություն չէ: Որով մենք գտնում ենք, որ կոնֆերանսը կամ ժողովը, որը մենք հրավիրել ենք, հրատապ է: Բացի այդ, Բաքվի աչքին մենք կկորցնենք լավ հավատքը, եթե մենք փորձենք հետաձգել ժողովը: Մենք խոստացանք Շեյխ ուլ Իսլամին, որ մենք ողջունելու ենք նրան որևէ առիթով՝ Ղարաբաղում խաղաղությունը հաստատելու նախաձեռնող մի ժողովի համար: Ուստի մենք ակնկալում ենք ադրբեջանական կողմի գալը, որովհետև նրանք որևէ բան անելու ճնշման տակ են զգում իրենց: Եվ եթե նույնիսկ կրակի դադարեցումը հաստատվի մարտի սկզբին, մենք լավ գաղափար կնկատենք խոսելու միացյալ ջանքերի մասին, երկու կողմերի մարդասիրական օգնության համար և բերելու դիտորդների միացյալ խմբեր՝ այլակրոն տարբեր երկրներից: Այս պահին մենք աշխատում ենք այս գաղափարի վրա՝ զարգացնելով այնպես, որ Լեյդի Կոքսի հետ միասին ունենանք արևմտաեվրոպական երկրների պարլամենտականներ, Թուրքիան և մի այլ իսլամական տերություն՝ գլխավորությամբ չեխոսլովակ կոլլեգայի, ճանապարհորդելու Բաքու, Ղարաբաղ և Երևան:

Ֆրանկֆուրտի ժողովի օրակարգը կարող է բովանդակել նաև այնպիսի գործողություններ և համադրել դրանք մարդասիրական օգնություն բերելու և երկու կողմերի ավերված քաղաքների ավերածությունները վերա-

կառուցելու ջանքերի հետ, ինչպես Ղարաբաղում, նաև շրջակայքում, որտեղ որ վնաս են կրել պատերազմից:

Թերևս կրակը դադարեցնելուց հետո, որ արտաքին գործերի նախարարները համաձայնվել են, սակայն նույն դժվարությունները մնան այն նպատակին հասնելու համար, այնպես, ինչպես նախկին համաձայնություններից հետո եղան:

Ֆրանկֆուրտի օրակարգը կարող է բովանդակել միջոցների որոնումը, որոնք կարելի է միասին հաստատել՝ երկու կրոնների համայնքների կողմից՝ շարժվելու համար այս նպատակի ուղղությամբ:

Մենք դեռևս չգիտենք, թե Պրագայի Անվտանգության Խորհրդի դիտորդների զեկուցագիրը ինչպիսի առաջարկներ պիտի ներկայացնի: Բայց բոլոր նախատեղեկությունները Պրագայից հավանական են համարում, որ նրանք պիտի ողջունեն որևէ գործողության, որ կօգնի ստեղծելու այնպիսի մի կլիմա, որ կառաջնորդի համագործակցության երկու պատերազմող կողմերի միջև: Պրագայի զեկուցագրում շահողներ և կորցնողներ պիտի չլինեն, դիտելով փաստերն ու ընդհարման սկիզբը:

Մենք խնդրում ենք Ձեզ ուղարկել մի պատգամավորություն՝ մասնակցելու այս կնոֆերանսին: Մենք հուսով ենք, որ Դուք կուղարկեք նրանց անուններն ու ծննդյան թվականները (հոգալով նրանց առողջության ապահովագրումը նրանց այստեղ մնալու ընթացքին) հնարավորին չափ շուտ: Մենք դրանք պիտի ուղարկենք Մոսկվայում գերմանական դեսպանին: Ես խոսեցի նրա հետ Մոսկվայում այնտեղից վերադառնալիս, և նա խոստացավ իր գործակցությունը՝ վիզաները արագ տալու համար: Թերևս պրն. Մամիկոնյանին, Մոսկվայում Հայաստանի ներկայացուցչին, խնդրվի նախապես ձեռք բերել անհրաժեշտ դիմումները և ապահովել Գերմանիայի դեսպանին, որ ուշացում չլինի:

Մենք նույնպես խնդրել ենք Մոսկվայում Ֆրիդրիխ-Երերտ-Հաստատության մեզ տալ անպաշտոն օգնություն, եթե անհրաժեշտ լինի հաղորդակցական գործընթացների համար: Օրինակ, շաբաթավերջին...:

Մենք հուսով ենք ողջունելու Ձեր պատվիրակությունը նույնպես և խնդրում ենք Ձեզ նկատի ունենալ մեր շարժառիթները՝ օգնելու, որ հասնենք կրակի դադարեցմանը և խաղաղության, մարդասիրական օգնության և վերակառուցում բերելու ջանքերի անկեղծության:

Դուկո. Ուիրվոլի և Կոպպե եպիսկոպոսի անունից՝

Անկեղծորեն Ձեր՝

ԴԻՏՐԻՒ ՇՊԵՐԼԻՆԳ

22 փետրվար 1992 թ.

* * *

ԴԻՏՐԻՒ ՇՊԵՐԼԻՆԳԻՆ

Գերմանիա

Այսօր շնորհակալությամբ ստացանք Ձեր տեղեքսը Ֆրանկֆուրտի Կոնֆերանսի մասին: Մենք հասկացանք, որ Մեր երեկվա հեռագիրը չեղյալ է

հայտարարվում: Շատ շուտով Ձեր տեղեքսը վերլուծելուց հետո, Մենք կուղարկենք Մեր պատասխանը:

Օրհնությամբ՝

ՎԱԶԳԵՆ Ա.

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Ա. Էջմիածին,

23 փետրվար 1992 թ.

* * *

ՆՈՐԻՆ ՍՐԲՈՒԹՅՈՒՆ ՎԱԶԳԵՆ Ա.
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Ա. Էջմիածին

Ձերդ Սրբություն,

Ինչպես Դուք տեղյակ եք, անցյալ տարվա հունիսին Ձեզ այցելած մեր պատվիրակությունից ստացված հանձնարարականներին հետևյալը օգնեց, որ հայ ժողովրդի հետ երկարատև էկումենիկ համերաշխությունը խորացման մի նոր մակարդակի հասնի: Անդամ Եկեղեցիներին տրվեց լայնածավալ տեղեկություն Լեոնային Ղարաբաղում տիրող ճգնաժամային կացության մասին: Տեղեկություն տրվեց Միացյալ Ազգերի Կազմակերպության Մարդկային Իրավունքների կենտրոնին և համապատասխան ոչ-կառավարական և միջազգային մարմիններին:

Կացությունը Լեոնային Ղարաբաղում շարունակում է մեծապես մտահոգել մեզ: Այդ մտահոգությունը, որ մեզ մղեց ՄԱԿ-ի ընդհանուր քարտուղարին կոչ անել անհապաղ գործելու, նույնպես պատճառ դարձավ, որ անմիջապես կազմվի հաստիքային անձնակազմի մի խումբ, Եկեղեցիների Համաշխարհային Խորհրդից և Եվրոպական Եկեղեցիների Կոնֆերանսից, առաջարկելու և համակարգելու համար հետագա էկումենիկ նախաձեռնությունները:

Այս խմբի դերերից մեկն է հետևել և նպաստել, որ զարգանան ներկայիս կատարվող այլ և այլ խաղաղության և հաշտության ջանքերը: Նրանք քաջալերում են միջազգային տեղակայության և հետաքրքրության աճի նշանները: Հուսով ենք և աղոթում ենք, որ այս ջանքերի պտուղը լինի բանակցությամբ մի հաշտություն՝ շատ շուտով: Բայց մենք միաժամանակ տեղյակ ենք, որ ընթացիկ նախաձեռնություններից մի քանիսը մրցակցության մեջ են ուրիշների հետ և նրանցից շատերը թվում է, թե ղեկավարվում են դրսի ուժերի շահասիրությամբ:

Մենք ուզում ենք շարունակել ճնշում բանեցնել, որ Լեոնային Ղարաբաղի ժողովրդի ինքնակառավարման և ինքնորոշման իրավունքը որևէ և բոլոր հաշտության կամ բանակցության ջանքերի կենտրոնում լինի:

Այս բանը վստահորեն և արդյունավետ կերպով անել կարողանալու համար մենք զգում ենք, որ կարևոր է հնարավորին չափ շուտ այցելել Ադրբեջան և Մոսկվա՝ տեղեկություններ հավաքելու, ստուգելու փաստերը և ուսումնասիրելու այն հնարավոր դերը, որ մեր ունեցածի նման էկումենիկ մարմինները պիտի ունենան՝ հասնելու համար մի արագ և կայուն կարգավորման:

Դուք անցյալ հունիսին քաջալերեցիք մեր պատվիրակությունը այսպես գործելու համար, քայց մենք փափագում ենք խորհրդակցել Ձեզ հետ նախքան մեր վերջնական ծրագիրը կազմելը և ունենալ Ձեր իմաստուն խորհուրդը՝ նախքան մենք սկսենք պատրաստել վերջնական ծրագրերը: Այժմ մենք մտածում ենք՝ Սանտյագոյում (Չիլի) եկող ամսին Եկեղեցիների Համաշխարհային Խորհրդի Գործադիր Կոմիտեի ժողովից անմիջապես հետո, ուղարկել մասնագետների մի փոքր խումբ: Իհարկե, պատվիրակությունը պիտի փափագի այցելել Ձեզ՝ իր ճանապարհորդությունից բերած եզրակացությամբ, Ձեզ տեղեկացնելու և խորհրդակցելու Ձեզ հետ իր հետագա քայլերի մասին:

Մենք շատ ու շատ երախտապարտ կլինեինք շարունակ ունենալու Ձեր քաջալերանքը և խորհուրդները:

Ձերդ ի Քրիստոս՝

ԷՄԻԼԻՈ ԿԱՍՏՐՈ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԻ
ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴԻ

Պատճենը՝

Պրն. Ժան Ֆիշերին,

Ընդհանուր քարտուղար

Եվրոպական Եկեղեցիների Կոնֆերանսի

28 փետրվար 1992 թ.

* * *

ՆՈՐԻՆ ՍՐԲՈՒԹՅՈՒՆ ՎԱԶԳԵՆ Ա ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

Ս. Էջմիածին

Ձերդ Սրբություն,

Հանեցեք շանհանգստանալ մեր հաստատակամությունից. սա Ֆրանկֆուրտի կոնֆերանսի մեր հրավերի վերահաստատումն է.

1. Մենք առաջարկում ենք հանդիպել Ֆրանկֆուրտում կա՛մ մարտի 27-ից 29-ը, կա՛մ մայիսի 22-ից 24-ը:

2. Մենք նորից հրավիրում ենք մինչև 10 անձեր 7 օրով ճամփորդելու առավել հարմար կարգադրություններ անելու, պաշտոնական կոնֆերանսը երկարաձգելու, կամ այն լրացնելու անձնական առանձին խոսակցություններով:

3. Որպես նյութ այս կոնֆերանսի, մենք նորից առաջարկում ենք՝ միացյալ ջանքեր Ղարաբաղի խաղաղության համար:

4. Ֆրանկֆուրտի կոնֆերանսի իսկապես տեղի ունենալու հավանականությունը ավելացնելու համար, մենք առաջարկում ենք մի նախապատրաստական հանդիպում:

5. Այս նախապատրաստական հանդիպումը կարելի է անել Սանկտ-Պետերբուրգում մարտի 15-ին (երեկոյան) մինչև մարտի 16 (կեսօր), շուրջ 12 ժամ: Այդ ժամանակամիջոցի համար երկու կողմերը կարող են համա-

ձայնության գալ: Այդ ժամանակ պրն. Ուիրվոլլը ամեն կերպ պիտի լինի Սանկտ-Պետերբուրգում: Պրն. Շպերլինգը կամենում է գնալ այնտեղ 12 ժամով՝ հաստատված նախապատրաստական ժողովի համար:

6. Նախապատրաստական ժողովին ներկա պետք է լինի մեկական անձ յուրաքանչյուր կողմից (այլ առաջարկներ կարող են լինել):

7. Նախապատրաստական ժողովը ազատ պետք է լինի քննարկելու որևէ այլընտրական կամ լրացուցիչ առաջարկ՝ տեղի կամ թվականի կամ նյութի վերաբերյալ:

8. Նախապատրաստական ժողովը պետք է քննարկի առավել մասնահատուկ թելադրանքներ Ֆրանկֆորտի կոնֆերանսի օրակարգի համար: Օրինակ՝ միացյալ ջանքեր՝ վերակառուցման համար օգնություն քերելու Ղարաբաղ:

9. Յուրաքանչյուր կողմ պետք է ազատ լինի անելու հավելյալ առաջարկներ նախապատրաստական կոնֆերանսի համար:

10. Յուրաքանչյուր կողմ պետք է անմիջապես հաղորդի պրն. Շպերլինգին իր կեցվածքի և կամ կոնֆերանսի և նախապատրաստական ժողովի վերաբերյալ որոշումների մասին: Պրն. Շպերլինգը առանց ուշացնելու պիտի հաղորդի երկու կողմերից յուրաքանչյուրի կարծիքը մյուս կողմին:

Դոկտ. Ուիրվոլլի և Կոպպե եպիսկոպոսի անունից ես խնդրում եմ Ձեր բարյացակամ նկատառությունը մեր առաջարկների վերաբերյալ:

Հավագույն մաղթանքներով՝

Անկեղծորեն Ձեր՝

ԴԻՏՐԻԽ ՇՊԵՐԼԻՆԳ

ԱՆԴԱՄ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԲՈՒՆԴԵՍՏԱԳԻ

29 փետրվար 1992 թ.

* * *

ՊԱՐՈՆ ԴԻՏՐԻԽ ՇՊԵՐԼԻՆԳԻՆ

Ամ Ռաբենշտայն (Գերմանիա)

Ընդհանրապես մարտի 14-ի Ձեր տելեքսի համար: Նորին Սրբություն Վազգեն Ա Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ընդունում է Ձեր առաջարկը Սանկտ-Պետերբուրգում հանդիպելու Շեյխ ուլ Իսլամ Փաշազադեի հետ մարտի 21-ին և 22-ին կամ դրանից հետո: Սպասում ենք Ձեր պատասխանին:

Հավագուն մաղթանքներով՝

ՆԵՐՍԵՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՊՈԶԱՊԱԼՅԱՆ
ԴԻՎԱՆԱՊԵՏ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ Ս. ԷԶՄԻԱԾՆԻ

Ս. Էջմիածին,
14 մարտի 1992 թ.

* * *

ՆԵՐՍԵՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՊՈԶԱՊԱԼՅԱՆԻՆ

Ս. Էջմիածին

Սիրելի Պոզապալյան,

Շնորհակալություն Ձեր հեռագրի համար, որ ես գտա տանը Բոննից վերադարձին մարտի լույս 14-ի կեսգիշերին:

Մի քանի րոպե հետո զանգահարեցի Բաքու (մարտ 14 ժամը 16.10, տեղական ժամանակով): Անձը, որի հետ խոսեցի, բացատրող է, որ մաս չի կազմում մզկիթին: Նա պիտի փորձի զանգահարել Շեյխ ուլ Իսլամ Փաշա-զադեին և հետո ինձ տեղեքս ուղարկել: Բայց մենք նայեցինք օրացույցին և իմացանք, որ Շեյխ ուլ Իսլամը ուզում էր Սանկտ-Պետերբուրգ գնալ միայն մարտի 15-ին և 16-ին, որովհետև շաբաթվա մնացած օրերին նա պետք է վերադառնար Բաքու՝ մասնակցելու Գերագույն խորհրդի սեսիային: Ուստի կարծում ենք, որ Վազգեն Ա. կաթողիկոսի հետ հանդիպումը կարող է կազմակերպվել միայն շաբաթավերջին՝ մարտի 21-ին և 22-ին կամ դրանից հետո:

Ես հույս ունեմ, որ այս կեսօրից հետո կկարդամ Բաքվի պատասխանը Էջմիածնին: Հետո ես անմիջապես տեղեքսով այն կհաղորդեմ Ձեզ*: Փորձեցի Ձեզ զանգահարել, բայց ասացին ինձ, որ ճամփորդել եք Լիբանան: Հույս ունեմ, որ որևէ մեկը Էջմիածնում այս գրությունը և այն, ինչ պիտի ուղարկեմ կեսօրից հետո, կփոխանցի այն անձանց, ովքեր զբաղվում են այս հանդիպումով:

Շնորհակալության և լավագույն բարեմաղթություններ Էջմիածնին:

Սիրով Ձեր՝

ԴԻՏՐԻԽ ՇՊԵՐԼԻՆԳ

ԱՆԴԱՄ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԲՈՒՆԴԵՍՏԱԳԻ

* Նամակում խոստացված տեղեկությունը չստացվեց Մայր Աթոռում, ընդհատվեց նախաձեռնությունը և հանդիպումը տեղի չունեցավ:

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

